

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrsko kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštne proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 23.

V Ljubljani, dne 8. junija 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoča se lista: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Frančiškanske ulice štev. 8/I.

Nova vlada.

Ena najhujših kriz, kar jih je doletelo Avstrijo izza 66. leta, je v svojem prvem stadiju končana. Posrečilo se je, sestaviti novo vlado. V krizi, ki se je nepričakovano in senzacionalno porodila v pogajanjih Avstrije in Ogrske vsled odločitve krone za ogrsko stališče, je že aktiviranje novega kabineta kosček uspeha. Treba je vsaj nekaj poguma, da se prevzame vlado v takih razmerah, kajti šef novega ministrstva mora natančno vedeti, da ne sme stopiti pred parlament s programom, ki bi molče ali glasno odobral odločitev v ogrskem vprašanju. Stari in slabotni avstrijski državni zbor je bil kakor galvaniziran vsled ogrske nezvestobe in pokazal je zadnji teden vsekakor več energije, nego je bilo pričakovati od njega. S svojo demonstrativno »neprisiljeno« sejo v torek in s svojim skoraj soglasno sprejetim nujnim predlogom glede ogrskega vprašanja se je toliko angažiral, da nikakor ne more več retirirati in s tem je moral računati vsakdo, ako je hotel prevzeti nalogo vladnega vodstva.

Moči avstrijskega parlamenta se zato še ne sme precenjevati. Take slabosti, kakor jih je zbornica pokazovala dolga leta in tudi zadnje mesece, ne izginejo čez noč. V velevažnem vprašanju volilne reforme ni produciral naš

parlament nobene res velike, zahtevam časa primerne, državniške ideje, pač pa je dihal iz neskončnih malenkostnih preprirov za število mandatov toliko malenkostnega duha, da si »merodajne« stranke ne bi mogle napisati slabjšega izpričevala, nego so. Kar pa se tiče avstro-ogrškega vprašanja, se je doseglo z znano resolucijo pač sloglo z negativne strani, dočim ni v pozitivnem delu niti sledu enotnosti in solidarnosti. Česa nočejo, to vedo vse stranke in v tem so složne. Kar pa hočejo, je tako različno, da se z največjo silo ne spravi vseh nazorov pod en klobuk, a sploh je malo tistih, ki bi vsaj vedeli, kaj hočejo. Avstro-ogrška pogodba je zelo komplicirana stvar in s površno sodbo o vprašanjih, ki jih obsega in ki so z njej v zvezi, se ne opravi ničesar. Temeljitega poznavanja vse stvari je pa jako malo in že zaradi tega ni mogoča sloga v pozitivnem delu. A tudi v splošnih nazorih o razmerju obeh državnih polovic se stranke zelo razhajajo in iz vseh tistih nasprotij ne more vzrasti moč.

Vendar mora vsaka vlada, ki hoče v sedanjem času imeti kaj življenja v Avstriji, vpoštevati složno izraženo voljo parlamenta. Pripravljena mora biti na energičen nastop proti Ogrski, zanj pa mora imeti oporo in zadržanje v parlamentu. Hohenlohe je moral odstopiti ne le zato, ker ni hotel vtakniti moralne zausnice, ki jo je dobila Avstrija, temveč tudi zaradi tega, ker je viselo njegovo čisto uradniško ministrstvo takorekoč v zraku in ni moglo storiti v tako važnih vprašanjih niti koraka, za katerega bi vnaprej vedela, da ga bode državni zbor odobril. Slediti mu ni moglo nobeno čisto uradniško ministrstvo, ako je hotelo imeti le količkaj jamstva za svoj obstanek.

stvar resnična, ji pač ne bi bilo treba storiti nič drugega, kakor odpeljati se za nekoliko mesecev v mesto, da študira najnovejšo iznajdbo o kuhinjski umetnosti, kakor delajo v takih slučajih druge tovarišice.

Stari padar je moral pač vedeti, na čem je umrla in on je dejal, da ni mogla prebiti premembnih let.

Župnika je ta smrt res težko zadela, kajti odkod naj dobi zopet tako zvesto, zanesljivo in v gospodarstvu izurjeno osebo? Ponudilo se jih je seveda takoj prvi dan pol tucata, ki bi bile vse rade nosile bremena in časti gospojinske župnijske kuharice. A kakor je bil gospod župnik začetkoma neutolažen, tako je bil popoldan zopet dobre volje, ko je dopoldan zvesto dušo, ali pravzaprav njeno telo v žalosti blagoslovil. Malo da ni gospod župnik to pot sam sprožil govora nad grobom svoje ku-

Upanja na parlamentarno vlado pa je bilo kaj malo. Že baron Gautsch je poskušal, pridobiti zastopnike največjih parlamentarnih strank za vstop v svoje ministrstvo. S tem je hotel izgladiti pot volilni reformi, a padel je prav vsled tega, ker se mu ta poskus ni posrečil. Razmerje med narodi in strankami se pa tekom kratkih tednov izza Gautschevega odstopa ni v ničemer bistveno izpremenilo in novi ministrski predsednik je našel pravzaprav enako slabe pogoje za parlamentariziranje svoje vlade.

Če se je torej posrečilo, pridobiti največje stranke v parlamentu za to, da so odposlale svoje zastopnike v novo vlado, je to vsekakor velika pridobitev in samo tako je bilo konstituiranje novega kabineta mogoče. Seveda stranke so storile le, kar so morale storiti. S svojo resolucijo je prevzel državni zbor nalogo, izvesti boj proti ogrski prepotenci. Taka naloga zahteva aktivnost, torej vstop v vlado.

To se jo torej posrečilo; prvi pogoj je izpolnjen. Država je dobila vlado. To pa je za sedaj tudi vse, kar je doseženo. Vsak sanjvinizem pa bi bil neopravičen. Na čelu vlade stoji mož, ki samosebi ne odpira nobene perspektive. V politiki je doslej popolnoma neznan. Bil je oddelni predstojnik v poljedelskem ministrstvu in ta služba ne daje mnogo priložnosti, da se pokaže politične sposobnosti. Ko je dobil nalog, naj sestavi novo vlado, se je seveda marsikaj izvedelo o njem; a glede legend o novih ljudeh mora biti človek zelo previden. Pripoveduje se, da je baron Beck klerikalnega mišljenja, da je zapupnik in svetovalec prestolonaslednika nadvojvode Franca Ferdinanda, da je bil protestant, a da je prestopil na katoliško vero.

harice, kakor je bil nekoč storil kaplan Hercog pri žagarjevem Mihcu. Ker pa je videl same vesele obraze, je opustil to misel.

Ali veseli obrazi iz cele župnije zbranih žalujočih so se naoblačili in podaljšali, ko je izostalo navadno vabilo na mrtvaško pojedino. Ravno zaradi upanja na to gostbo je prišlo toliko ljudi k pogrebu. Nagrobnega govora, navadnega pri protestantih, se ljudje radi vzdajo, ako se jim razglasi mesto njega kaj podobnega:

„Rodbina se lepo zahvaljuje za spremstvo do groba. Mrtvaška pojedina je pri »Volu«, kamor so vsi v Gospodu Kristusu povabljeni. Naj ne izostane nihče.“

To je vendar najlepši nagrobni govor, prava pohvala za mrliča, ki je zapustil toliko, da dediči lahko nakrmijo pogrebce in da jim vendar še dosti ostane.

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

XIII.

Še preden je nastopil mlinarjev Gustel svojo pot v Rim, je zadela gospojinskega gospoda župnika britka izguba. Kuharica, v koje zvestih rokah je dolga leta počivala vsa usoda župnišča, je ležala izza kratke bolezni na mrtvaškem odru. Kdor je poznal to krepko žensko, ne bi bil nikoli mislil, da pojde tako hitro pod zemljo. Hudobni jeziki so pač šepetali, da je zadnji čas kar preveč odebljala in da je rabila sredstvo proti tolšči, ki ji ni bilo koristno. Seveda je bilo to samo obrekovanje. Ako bi bila

Vse to je morda resnično, morda pa tudi ni. Z enako odločnostjo se tudi pripoveduje, da je sicer katoliškega mišljenja, ne pa pristaš političnega klerikalizma. V vseh teh povestih je najbrže več kombinacij, kakor pozitivnega znanja. Direktive za njegovo politiko ne daje njegovo dosedanje delovanje nobene.

Kajpada, ko je prevzel vlado, je moral vedeti, kakšno je splošno razpoloženje proti Ogrski in če se je polotil naloge, bi bilo soditi, da namerava nastopiti v tistem smislu, ki se je vsaj negativno pokazal v zbornici. Toda nerešeno je še vprašanje, kakšen je njegov pozitivni namen in drugo je tudi vprašanje, ali je dovolj močan za izvršitev naloge. To reši šele bodočnost.

In tudi bodočnost šele pokaže, koliko trajnosti ima koalicijska, ki je angažirana v novem kabinetu. Mladočehi, Nemci in Poljaki imajo svoje zastopnike v Beckovem ministristvu. Samo majhen del portfeljev je v rokah parlamentarcev, najvažnejše resorje imajo še uradniki. Ministrski predsednik pravi, da je to provizorij, kateremu naj sčasom sledi popolno parlamentariziranje vlade. A za sedaj je računati s tem provizorijem. Ali so gospodje Pacak, Derschatta in Dzieduszicki složni vsaj v avstro-ogrskem vprašanju?

Rešitev krize je provizorična, a provizorij je samposebi zelo nesiguren. Ako bi buržoazija razumela svojo nalogo, bi bila najbližja bodočnost jasna. Težave v tako mešani državi, kakor je Avstrija, so gotovo velike, ali meščanstvo bi moralo imeti toliko moči, da bi jih premagalo in vstvarilo vsaj kak modus vivendi. Vstop Mladočehov, Poljakov in Nemcev v ministristvo bi moral biti prvi korak k sporazumu narodov, ker bi le tako buržoazija lahko zavzela tisti položaj v državi, ki ji pripada po zgodovinskem zakonu. Toda prečesto se je že pokazalo, da avstrijska buržoazija ne pozna tega zakona in zato smemo pač želeči, da bi vsaj sedaj odprla oči, pripravljeni pa moramo biti tudi na to, da se v ministrskem svetu še bolj zlasajo, nego so se lasali doslej. Počakati je v sedanjem položaju vse.

Volilna reforma.

Z izpremembo vlade je stopilo vprašanje volilne reforme v nov stadij in delavstvo, ki je s svojo enerģijo spravilo to vprašanje na dnevni red ter je pol leta pokazovalo naravnost občudovanja vredno potrpežljivost spričo intrig, zavlačevanja, malenkostnega barantanja in popačevanja, ima pravico, da je vznemirjeno in da vpraša, kaj bode. Baron Beck, novi ministrski predsednik, ki se predstavi v četrtek zbornici, izjavlja, da je naloga vlade, urediti avstro-ogrsko razmerje in izvršiti volilno reformo. Delavstvo pravi, da mora biti volilna preosnova prva naloga, in ima za to tehtne vzroke.

Pri pojedini pa pridejo šele najlepši mrtvaški govori, kajti bogastvo, od katerega odpade tudi za druge kaj, je pač najlepša lastnost človeka.

Za ubogo kuharico tudi te hvale ni bilo. Ako bi jo bil kdo vprašal, bi se bila sama rada odpovedala tega; zakaj še v grobu bi se bila obrnila, ako bi se drugi pitali za njen denar. Druga stvar pa bi ji bila še v grobu lahko spravila roko v gibanje; to so bili novčiči, ki so jih ljudje ta dan položili na oltar. Sama je ležala sedaj ravno tako tiho pod zeleno odejo, kakor ubogi Miha, ki ga je v resnici sama, omadeževavši spovedni pečat, s svojim zastrupljenim jezikom spravila tja dol. Usta, ki so povzročila toliko zlega, da se jih je bala cela župnija, ki so ravno najboljšim kaplanom za vedno ogrenila življenje, so bila sedaj nema za vse čase.

Dalje prih.

Cela dosedanja volilno-pravna kompanja v državnem zboru, v odseku in v posvetovalnih z ministri ne vzbuja delavskega zadovoljstva, kajti doslej se ni delalo nič drugega, kakor da se je zavlačevalo stvar. Tako raztezavanje in zategavanje pa lahko tako zastrupi vsako reformo, da mora končno krepiti. Predobro vedo brezpravne mase, da je v parlamentu prebito malo odkritosrčne ljubezni za splošno in enako volilno pravico. Bani izbruhi v poslanski in v gosposki zbornici izza 23. novembra so to eklatantno pokazali in zakulisno rovanje v klubih in drugod je potrdilo to dejstvo. Če je stvar vsaj toliko napredovala, da je dospela v odsek, so sledile stranke v parlamentu samo mogočnemu uplivu delavskih demonstracij in volji krone. A velik del se je udal nevoljno, kakor vjeta in vkrotena zver, ki pa vedno gleda, kako bi mogla razbiti klet in pobegniti. Dve vladi, ki sta imeli volilno reformo na prvem mestu svojega programa, sta že odstopili; zato ni čudno, da je sovražnikom splošne in enake volilne pravice izrastel greben.

Sedaj prihaja baron Beck. Volilno reformo mora vzeti v svoj program, kajti krona ne more zatajiti svoje lastne volje in ne more imenovati ministrskega predsednika, ki bi zavrgel tako važno točko. Toda kako in kdaj jo hoče rešiti novi minister?

V svoj kabinet je vzel zastopnike strank, ki so bile doslej tudi v vprašanju volilne reforme needine. Zahteve Nemcev so Mladočehi zelo odločno odklanjali, in temu se ni bilo čuditi. Nasprotno pa so izmišljali Nemci vsak dan nove zahteve in če se je hotelo ugoditi enim, so imeli že druge pripravljene. Ravno tako so bile aspiracije Poljakov neskončne. Zastopniki teh strank bodo sedaj skupno delali v ministristvu. Da so se glede volilne reforme že sporazumeli, ni verjetno. A če bi se prav, je vendar veliko vprašanje, kaj porečejo njih stranke, ki ne priznavajo moralne obveznosti za to, kar ministri sklepejo.

Sestava novega ministristva ne daje v avstrijskih razmerah nobene garancije za volilno reformo. Posebno sumljivi pa so glasovi, ki hočejo spraviti avstro-ogrsko vprašanje v prvo, volilno reformo pa v drugo vrsto. Nedvomno je v zbornici mnogo elementov, ki upajo, da bode državni zbor pod pretvezo važnosti avstro-ogrskih zadev zapostavil volilno reformo tako, da bi se izvršile prihodnje volitve se na podlagi sedanjega volilnega reda in bi imel prihodnji državni zbor šele rešiti volilno preosnovo.

Ta način je pač zelo napačen. Čim važnejša je ureditev razmer med Avstrijo in med Ogrsko, tem nujnejša je preosnova državnega zbora, torej preosnova volilne pravice. Parlament iz kurij, ki zastopa klike, ne pa narodov, nima ne zmožnosti, ne pravice, da izvrši preuredbo podlage, na katerih se osnuje razmerje izmed obeh državnih polovic za dolgo dobo. Ravno zato, ker je to vprašanje tako važno in ker je bil sedanji državni zbor tudi v tej stvari popolnoma impotenten, je treba poklicati narode, da lahko sami govore. To zahteva tudi državniška previdnost in vlada sama ne bi smela dovoliti na noben način, da bi se zapostavilo ali zavleklo volilno reformo; kajti v obravnavah z ogrsko vlado potrebuje avstrijska moči, katere ne more zajemati od nikoder, kakor iz ljudskega parlamenta.

Ali to se tiče vlade. Delavstvo pa bi moralo zahtevati svojo pravico, tudi če ne bi bilo nobene krize in nobenih težav s Košutijanci. Kajti proletarijat ima sto razlogov za svojo pravično zahtevo in ko je v svojem boju toliko dosegel, da je prišla splošna in enaka volilna pravica na dnevni red v državi, ne more trpeti za nobeno ceno, da bi se jo zopet odstavilo.

Potrpežljivost delavstva je bila doslej slabo naplačana. Šest mesecev so se meščanske stranke prepirale za par mandatov in veselili so se le tisti, ki bi sploh radi preprečili

volilno reformo. Pri vsem sejmaranju je prišlo že samo načelo splošnosti in enakosti v skrajno nevarnost; iz principa postaja prava karikatura. Uresničenje pa se ni približalo skoraj niti za korak.

V takih razmerah ni čudno, da se potrpežljivost proletariata že trga. V šestih mesecih je bilo dosti časa, da bi se bile meščanske stranke sporazumele, ako bi se bile le hotele. Dolg termin jim je dalo delavstvo, večnega pa jim ne more dati. Nekaj časa se je moglo verjeti izgovoru, da je treba priprav; a enkrat morajo biti priprave izvršene. Kdor je hotel, si je že lahko napravil jasn pojem, kaj je potrebno in kaj je mogoče. Kdor še vedno trdi, da ga nima, ga noče imeti in njegov namen je le, zadržati volilni pravici vrat.

Tega pa delavci ne bodo mirno gledali.

Splošno in enako volilno pravico potrebuje država, ki ne more živeti v sedanjih psevdo-konstitucionalnih razmerah. Potrebuje jo krona, ki pride šele potom preosnovanega parlamenta v dotiko z narodi. Potrebujejo je narodi, ki propadajo od neskončnih izsesavajočih nacionalnih bojov. A o tem naj si poslej belijo glavo tisti faktorji, katerih se tiče. O vsem tem je delavstvo že govorilo, vse te resnice je že dokazalo. Sedaj nima več časa za tako delo.

Odkrito je treba povedati, da je volilna reforma v nevarnosti. Delavstvo pa ne more na noben način dopustiti, da bi se ga še za kdove koliko časa obsodilo na dosedanje brezpravnost in novih volitev na podlagi dosedanjega volilnega reda ne dovoli za nobeno ceno. Ali pokažejo stranke v najkrajšem času jasno in nedvomno, kaj nameravajo z volilno reformo, ali pa vzame delavstvo zopet vso stvar samo v roke. Tedaj pa naj si posledice pripišejo tisti, ki so jih zakrivali. Delavstvu ne bodo pekle vesti.

Dopisi.

Jesenice. Bilo je pred tremi leti, ko je imela klerikalna stranka javen shod na Jesenicah. Takrat je vodja te stranke, dr. Šusteršič sramotil in zasmehoval socialne demokrate. Bril je norce iz njih in jih nazival zelene osle. Farbal je nerazsodno maso, da zastopa delavske interese v državnem zboru. In ni ga bilo, ki bi se mu bil upal ugovarjati in mu povedati resnico v obraz. V nedeljo je imel biti zopet javen shod omenjene stranke. Iz štirih vasi se nabobnali ljudi skupaj. In glejte, tisti zeleni osli, katerih po misli tukajšnje duhovščine ni več bilo, namreč socialni demokratje, so se pokazali v nedeljo na shodu kakor gobe po dežju. In v taki množini, da jeseniškimi klerikalci ne gre v glavo. Imelo se je izvoliti predsednika shoda. Velika večina delavstva je bila za sodruga Maitija. Klerikalci niso hoteli nič slišati in so imenovali nekega farskega podrepnika Glaviča. Zato pa, ker niso hoteli slišati glasu večine, so doživeli tak poraz, kakor se jim še sanjalo ni. Razbit je bil shod. Zavedni delavci niso pustili farbat ljudi. Zaman so se trudili jih pomiriti. Duhovščina se je ljuto zaganjala v delavce. Marijini devičarji so pretili z noži, a zavedni delavci so stali kakor zid, in so jim dajali krepke odgovore. Klerikalno lopovstvo in surovost so lahko gledali zavedni ljudje. Zastavonoša katoliškega društva je pobil ubogega starega delavca, da je ležal v krvi. Nihče od demokratov ni storil nobenemu nič, in le izobrazbi zavednega delavstva se imajo zahvaliti, da so odnesli zdrave glave. Delavstvo ni pustilo klerikalcev do nobene besede. Šusteršič bo menda pomnil, kako kruto ga je obsojalo delavstvo, in se bo premislil, kdaj bo zopet prišel ponujat klerikalne politične otrobe. Da, da, delavstvu se odpirajo oči in proletarec spoznava, da drugi ni delavski poslanec ko socialni demokrat. Delavčev obzorje se jasni počasi, a jasni se vendar, in to nas veseli in nam kaže boljšo bodočnost.

Domače stvari.

Drugi vseslovenski delavski shod — to je pač doneč naslov, kajne? Le da je samo naslov, drugega pa nič. Ako povemo, da ga sklicuje klerikalna «Naša moč», je s tem že dosti povedano. Kakšen namen imajo Šušteršičevi gardisti s tem «vseslovenskim» shodom, si lahko sešteje vsakdo na prstih, če sliši, da se vrši na Preski. Lovit pojdejo torej, pa potrebujejo malo kalne vode. Zanimiv je vsekakor vspored tega «delavskega» shoda. Ob 8. zjutraj je maša in pridiga dr. J. K. Ob 9. je začetek shoda, ob 1. koncu. Koliko je tak shod vreden, vé vsaki delavec, ki je bil kdaj na kakšnem resnem kongresu in je izpoznal, da se še v dveh, treh, petih dneh, včasih v celem tednu ne more opraviti vsega, kar bi bilo treba. Če se pravi, da je začetek ob 9. uri, tedaj začne morda shod res ob 10. Opoldan so vsi lačni in trajanje shoda do 1. popoldan je zelo evfemistično. O resni, temeljiti debati seveda ne more biti govora; delavci smejo poslušati, kaj bodo pridigali Krek in tovariši, svojega mnenja ne morejo povedati, tudi če bi radi, ker čas ne dopušča. Zato pa imajo ob 2. litanije, po litanijah blagoslov «Društvenega doma». Tam govori zopet K. r. e. k. In potem je veselica. «Naša moč» trdi samozavestno, da je to za delavce najvažnejši dan. Zakaj? Tega ne pove, ker bi ji delala utemeljitev pač prevelike težave in ker je dokaz sploh nemogoč. Važen dan? Zjutraj je maša; to imajo delavci lahko vsako nedeljo in še kak drugi dan. Pridiga — ravno tako. Litanije — ravno tako. Veselice pri Slovencih tudi niso kdove kako redka prikazen. Tisto govoričenje, ki ga bodo morali poslušati tri ure, pa tudi ne bode nič posebnega, to se že naprej lahko pové, če se pozna naše klerikalce in njih «delavske» voditelje. V Ljubljani pravijo takim rečem «vodo delati». To znajo klerikalci. A s to zmožnostjo naj bi se dali rajše angažirati pri Buffalo Billu, pri njem ima vsaka ničnost nekako veliko potezo. Taki cirkusi, ki jih prirejajo klerikalci v lastni režiji, so pa vendar klavirni in čim večja je reklama, tem bolj so smešni.

Veteranci, to so častitljivi ljudje. Uniformo imajo in pero na klobuku; nekdanj pa so nosili celo flinto ali pa vsaj tržno košarico za «Frau Hauptmann». Ponosni so, kakor da je bil pri vojaki vsak najmanjše general-major in če že ne znajo «držati koraka», imajo vsaj svetle glumbe na suknji. Nekateri imponirajo z dolgo brado, drugi s marcialnimi trebuški in povrh vsega imajo še bando. Ali zadnji čas je nekako tako, kakor bi bila avtoriteta tega hrabrega kora pri Slovencih nekako omajana. Zadnjič so imeli v Trstu velik izlet in od vseh strani so se vozili veteranski bataljoni na obrežje sinje Adrije. Kaj so tam vse delali, nam ni natančno znano, kajti v svoji civilistovski ničvosti nimamo pravega smisla za take parade. Vsekakor je bilo opravljanje z nekako zastavo in najbrže se je mnogo komandiralo, defiliralo i. t. d. — če po novem, ali po starem reglemu, tudi ne vemo. No, nekaj je bilo vendar nevojaškega in pravo veteransko srce je moralo čutiti britke bolečine. Kadar se zbere vojaštvo v množici na parado ali vajo, ima vsaka četa svojo posebno uniformo, posamezni polki in bataljoni imajo različne barve na ovratnikih ali pa številke na gumbih in kdor ima kaj militarističnega smisla, ve takoj: To je infanterija, polk št. ta in ta; tam-le so lovci, z njimi pa domobranci i. t. d. Veteranskih korov, ki so se pripeljali kdove odkod, pa Tržičani niso poznali; ne po parolah, ne po hlačah, ne po gumbih jih niso razločevali. In da ne utope individualnost vsakega regementa v morju splošnosti, so se morali poslužiti čisto navadnega sredstva, ki ga rabijo vsi civilisti: pisane tablice. Napisi pa so bili — horrible dictu — nemški. In to očitajo

veteranarjem, razni «zbrani veteranci» odgovarjajo in sloga med civilisti in veteranci na Slovenskem je skaljena. Prej je bilo tako lepo! Slovenski časopisi so uljudno objavljali korskombodofele, če so priredili gospodje veteranci orožno vajo v tem ali onem restavracijskem vrtu, vedno so prijazno pisali o njih in sploh so jih imeli v časti. Nemške tablice pa so naenkrat vse pokvarile. Sedaj se je tudi opazilo, da komandirajo po nemško «Habt Acht!» in «Rechts schaut!» Veteranci pa pravijo: Tako je pri vojaki in kadar bo tam drugače, bo pa tudi pri nas. In prav imajo. Kajti kaj bi bili veteranci brez uniforme in brez discipline? Disciplina, to se pravi: Postavljaljaj se s tem, da sam ne misliš ničesar. Veteranci imajo prav. S svojimi društvi hočejo demonstrirati, da tri leta — ali pa vsaj osem tednov — niso imeli lastne volje; in temu namenu služi pač najbolje zatajevanje lastne volje do tiste ure, ko zabobna veteranski boben zadnji marš. Veteranci imajo prav, zmotili so se pa tisti, ki jih sedaj napadajo. Zakaj sedaj? Če je bilo prej vse dobro, mora biti tudi sedaj. Ako narodnjakom ni všeč ravnanje veterancev v Trstu, bi bili morali že davno povedati: Mi nimamo ničesar opraviti z veterinarji, mi se nočemo bahati, da smo bili nekaj, kar smo morali biti, nam ne ugaja uniformiranje misli in čuvstev, mi nočemo delati štafaze ideji, ki ni naša, mi potrebujemo društvo, ki služijo omiki, svobodi, napredku, gospodarskemu razvoju, okrepčanju misli. Tedaj bi imeli pravico, da bi tudi sedaj povedali veterancem resnico v obraz. Tako pa — počakajmo do prve prilike. Prvo notico, ki jim jo pošlje kak veteranski kor, bodo udano objavili, kakor da jih veže vojaška dolžnost.

Slovenski naprednjaki hočejo biti naši liberalci. Na zbor hrvatske napredne stranke so poslali kot svojega zastopnika gospoda Rasta Pustoslemška od «Slov. Naroda». Take delegacije so navadno znamenje solidarnosti in po tem sodeč, mislijo naši liberalci, da je njih stranka na Slovenskem to, kar so Pokretaši na Hrvatskem. To pa je huda iluzija. Hrvatska napredna stranka zamera pač svoja glavna načela iz buržoazijskega rezervarja; marsikaj v njenem programu je naravnost posneto iz znanih deklaracij velike francoske revolucije. V njenih idejah igra «država» še veljavno vlogo in zdi se, da si ne more misliti sveta z drugo, kakor z državno organizacijo. Vendar pa se vidi, da so se pečali njeni ljudje tudi z modernimi, tudi s socialističnimi nazori in kar so se tam naučili, je očitno uplivalo na njihov program. To pa jih tako radikalno loči od slovenske liberalne stranke, da ni niti misliti na kako identiteto obeh. Vzemimo le to: Izmed vseh meščanskih strank na Hrvatskem je bila napredna edina, ki je resno nastopila za splošno volilno pravico; pri nas je liberalna edina, ki se danes intrigira proti volilni reformi. In kaj pravijo naši liberalci k sledeči točki hrvatskega naprednjakega programa: «Vsi ljudje imajo pravico do enakosti pred zakonom in pred državno upravo in do enakih pogojev za preskrbovanje človeških potrebščin ter za razvoj svojih sposobnosti?» — To je namreč naravnost socialistična zahteva. Ta stavek stoji v diametralnem nasprotju z liberalnim «laissez faire, laissez passer». Če imajo vsi ljudje pravico do enakih pogojev za svoje življenje in za svoj razvoj, je naloga družbe, vstvariti take pogoje — vstvariti tako razkričano socialistično «enakost». Za taka socialistična načela se pa naši liberalci vendar še nikoli niso ogrevali. Njih geslo je bilo: «Mi imamo še kaj»; kdor pa nič nima, zanj nam ni nič mar. «Slovenski Narod» najde na Hrvatskem dosti strank, ki so našim liberalcem enake; s «Pokretaši» pa ne sme na noben način identificirati svoje brezprogramne stranke. Mi ne vemo, kako se bode razvila hrvatska napredna stranka in kako bode prebila boje, ki jo čakajo. Ali za liberalce vemo, da niso nikoli imeli podobnega programa in če bi ga imeli, bi ga zatajili pol ure izza podpisa.

Čemu torej taki izrazi solidarnosti? Reakcionarci vendar ne postanejo svobodomislec, če se ogrevajo za svobodo v — tujini.

Železniške nesreče se zadnji čas strahovito množe po naših krajih. Južna železnica je imela karambol pri Litiji s strašnimi posledicami; pri Zalogu je kmalu potem brzovlak komaj ušel grozoviti nesreči; pri Zidanem mostu in na tržaški progi so bile nezgode, pri katerih je le prijazen slučaj zaprečil hujše posledice. A tudi državna železnica ima marsikaj v svojem računu. Tako se je primerila dne 30. aprila na Dovjem na Gorenjskem ob 4. uri in 49 minut nesreča vsled tega, da sta trčila tovorna vlaka št. 1784 in 1787 drug ob drugega. Pri tej katastrofi je bil vlakovodja P r a ž e n ubit; da sta bila oba stroja zelo poškodovana, več vozov pa razbitih, je naravno. Kolikor je mogoče izvedeti o vzroku nesreče, pravijo, da je bilo menjalo napačno postavljeno. Ako je to res, je vprašanje, kako se je mogla zgoditi ta napačnost. Pokazuje se, kakor navadno, stremljenje, da se zvali vso krivico na ubogega čuvaja. Vsi sookrivljeni trdijo, da je čuvaj v zadnjem trenutku prestavil tir, na katerega se je imel zapeljati vlak št. 1787 napačno na tir, kjer je že stal vlak št. 1784. Nasprotno pa trdi čuvaj Fran R a b i č, da se sploh ni več dotaknil menjala, ko ga je bil postavil na tir za osebni vlak št. 1716, kamor se je imel zapeljati potem tudi tovorni vlak št. 1787. Po njegovem mnenju so ga premaknili želez. delavci, ki so morali prepeljati svoj prožni voz s tira II. na tir V. ter so pozabili, nastaviti menjalo zopet tako, kakor je stalo prej. Čuvaj sam pa ni zapazil tega, ker ni bil, kakor trdi, pravočasno obveščen, da se bode vršila kaka manipulacija s praznim vozom. Zanesel se je torej, da stoji menjalo še vedno tako, kakor ga je bil sam postavil. Ako je bil raztresen, je to pripisati dejstvu, da je imel v pretečeni noči slab počitek, ker je moral delati v skladišču skoraj do prihoda vsakega vlaka. Ako je to resnično — in verjetno je zelo — tedaj že imamo pravega, dobro znanega krivca: Blazno varčnost na državnih železnicah, kjer mora biti čuvaj pravi «Mädchen für alles». Pri železniški preiskavi se je kaj čudno odlikoval strojevodja Ivan Kame, ki se je trudil, da bi potlačil čuvaja in ga je slikal kot nezanesljivega človeka. Gospodu K a m e t u pač slabo pristaja taka sodba, kajti če bi se govorilo o njegovi zanesljivosti, se ne bi slisalo samo ugodnih reči. Sicer pa se vrši še sodnijska preiskava, pa je upati, da bode ta nepristranska in da spravi prave vzroke na dan.

Umetnost in književnost.

Društvo «Circolo di studi sociali» je res posnemanja vredno. V Trstu ga ni društva, ki bi imelo tako bogato in izbrano knjižnico. Vsako leto priredi do 30—40 predavanj, na katerih govore najboljši, svetovnoznani znanstveniki i. t. d. Temu društvu predseduje res delavni in nad vse požrtvovalni sodrug Michael S u s m e l. Ravno pod njegovim vodstvom pride Trst tudi do ljudskega gledališča. To društvo je namreč poklicalo v Trst stolno rimsko dramatično društvo, da priredi tudi tukaj nekoliko dramatičnih predstav s poljudno vstopnino, kar odgovarja ljudskim razmeram, namreč za 50 vin. za organizirane delavce in člane društva ter po 80 vin. za druge, brez razlike prostorov; seveda so lože in sedeži v parterju posebej.

Prva predstava je bila v soboto dne 2. t. m., in sicer s staro grško «Orestijado», ki jo je spisal okoli leta 458 p. Kr. Eschiles. V nedeljo je bila predstava Sudermanove socialne igre «Kamen med kamenom».

V nedeljo pa se je v Trstu prvič predstavljala igra Marca Oraga «Križa», ki je pristejana med najboljša dela moderne italij. drame.

Vse predstave so bile naravnost vzorne. Lahko se pravi, da so vsi člani te družbe na svojem mestu, v klasičnih vlogah ravno tako, kakor v modernih. Malo je ensemblov, ki bi mogli izvrševati tako visoke umetniške naloge, kakor rimska družba. — Na vrsto pridejo tudi Hauptmanovi «Tkalc» in druge drame. Gledališče je vselej do zadnjega kotička napolnjeno. Slovenskim sodrugom, ki razumejo italijansko, priporočamo, naj ne zamude priložnosti za izreden umetniški užitek.

Delavci! Ne pijte Koslerjevega piva!

Delavstvo in volilna reforma.

Ljubljana. Politični položaj, ki je nastal vsled odstopa princa Hohenloha in nastopa nove vlade, je dal izvrševalnemu odboru jugoslovanske socialno-demokratske stranke povod, početi se z dosedanjim delom parlamenta in njegovih strank v vprašanju volilne reforme. Izvrševalni odbor je prišel do zaključka, da je bilo z malimi izjemami vse, kar so buržoaske stranke v tej stvari doslej počenjale, neodkritosrčno, ter tudi v nastopu koalicijske vlade ne more videti zadostne garancije za pravočasno rešitev volilne reforme. Izvrševalni odbor je povabil organizacije, naj v najkrajšem času skličejo shode, na katerih se delavcem brez ovinkov pojasni položaj in se jim pove, da morajo biti pripravljeni na vse, ker je mogoče, da bode v najkrajšem času izdan signal za odločilni boj.

V Ljubljani je bil prvi shod v sredo, 6. t. m., z ozirom na to, da se v četrtek predstavi nova vlada državnemu zboru. Shod je vodil predsednik političnega društva «Bodočnost», sodrug Kordelič; poročal je sodrug E. Kristan, ki je razložil politični položaj in je izjavil, da delavstvo po dosedanjih izkušnjah ne more imeti nobenega zupanja do strank, ki so doslej samo zavlačile volilno reformo in če ne dobi delavstvo od nove vlade boljših garancij za neodvlačno realiziranje reforme, kakor so besede, bode moralo izvesti svojo obljubo in pomagati s svojo lastno močjo. Govornik je napovedal, da se skliče v bližnjem času vrsto shodov v mestu in okolici ter je pozval delavce, naj bodo na straži, da lahko vsak hip ustavi to delo.

Trst. (Brzjav.) Nocoj je bil v «Delavskem domu» velik shod z dnevnim redom: «Volilna reforma in delavstvo». Bilo je nad 1000 udeležencev. Shod je bil zelo živahen. Vsi govorniki so ob burnem pritrdjevanju delavstva naglašali, da je položaj kritičen in da delavstvo ni več pri volji mirno gledati, kako se zavlači vprašanje volilne reforme. Tržaško delavstvo je pripravljeno, da vsaki dan lahko začne z generalno stavko.

Zagorje. (Brzjav.) V nedeljo ob 6. uri popoldan je tukaj ljudski shod z dnevnim redom: «Volilna reforma in delavstvo».

Dunaj. (Brzjav.) Nocoj je bilo tukaj 22 shodov z dnevnim redom: «Volilna reforma». Udeležba je bila na vseh ogromna. Po shodih so bile razne demonstracije.

Praga. (Brzjav.) Nocojšnji shodi za volilno reformo so bili kolosalno obiskani, burni, po ulicah so sledile demonstracije.

Zagorje ob Savi, 6. junija. (Brzjav.) Sinoči je bila tukaj plenarna seja vseh delavskih zaupnikov celega rudniškega okraja. Določilo se je vse priprave, da se v slučaju potrebe lahko nemudoma proklamira splošni štrajk.

Idrija. V nedeljo je tukaj ljudski shod z dnevnim redom: «Delavstvo in volilna reforma».

Brzjavl.

Dunaj, 7. junija. Današnja seja državnega zbora je bila izvenredno dobro obiskana, galerije natlačene, pred parlamentom polno ljudstva. Ministrski predsednik baron Beck se je predstavljal zbornici ter je podal precej kratko izjavo. Dejal je, da bode vlada energično varovala avstrijske interese proti Ogrski in da ne bode storila ničesar brez sporazuma s parlamentom. Potem je govoril o potrebi podzavljenja železnic, regulacije rek in obrtne novele. Izjavil je, da bode nova vlada odločno delala za volilno reformo, ki je nujen pogoj, da se podmladi in modernizira parlament, s čemur pridobijo vsi narodi. Nadalje je dejal, da smatra za nalogo vlade, vstvariti tak milje, ki bode v njem mogoča rešitev narodnega vprašanja, glede katerega vlada prevzame iniciativo in se ne bode ustrašila nobenih težav.

Organizacija

je podlaga vsakega boja. Brez organizacije je vsaka zmagla nemogoča.

Delavci!

Spominjajte se na to v sedanjem bojovitem času! Delavec, ki ni organiziran, škoduje več, kakor odkrit nasprotnik.

Polotila se bode tudi najkočljivejših točk. Ko je še omenil o potrebi druge češke univerze na Moravskem, so začeli Vseneinci razgrajati. Češki agrarci in Vseneinci so predlagali odprtje debate o vladni izjavi. Predlog je bil z veliko večino odklonjen. Vlada je predložila šestmesečni proračunski provizorij.

Dunaj, 7. junija. Ko je baron Beck končal svojo izjavo, so vrgli delavci s galerije veliko število listkov v dvorano, s katerim svare, naj se ne zavlači volilne reforme.

Shodi.

Trst. V nedeljo, dne 27. m. m., se je vršil v delavskem domu shod z dnevnim redom: «Slovenski svetovalci v mestnem svetu tržaškem in delavstvo». Shod ni bil sicer obiskan tako kakor je bilo pričakovati, toda vzlic slovensko-veteranski slavnosti je prišlo še precejšno število ljudstva. Sodrug Regent je dal kratko poročilo o delovanju slovenskih svetovalcev v mestnem svetu, ki ni nič drugega nego parada in komedija; mesto da bi se postavili na delo pri vsaki stvari z resnostjo, mislijo, da delajo opozicijo že, ako glasujejo proti vsakemu predlogu, ki pride iz vrst ital. večine. Tako so tudi storili dne 10. m. m., ko so glasovali proti predlogu za energično postopanje proti namenu jezuitov, ki hočejo pričeti svoje delo tudi v našem mestu, pri katerem glasovanju so pokazali tudi, da slepo služijo klerikalizmu. Po drugem je prišel do zaključka, da, ako hočejo imeti delavci tudi v mestnih svetih in v državnih zborih svoje zastopnike, ki bodo znali varovati interese delavstva, ne morejo tega potom sedanjega volilnega reda, temveč morali bodo napeti vse svoje moči v dosego splošne volilne pravice tudi za deželne zbore.

Nato je sodrug Jaka Škrbič lepo očrtil klerikalizem in njegovo predrzno delovanje, posebno jezuitsko. Ljudstvo mu je burno ploskalo; videlo se je, da je upravičeno potrebovalo, da izrazi svoja čustva napram klerikalizmu. Govorila sta še sodruga Milostin Petijan, na kar se je zaključil shod. Predsedoval je sodrug Fran Jernejčič.

Slavnemu občinstvu priporočam svojo **nanovo** **otvorjeno**

mehanično delavnico

za popravljanje koles in šivalnih strojev. Vsako delo izvršim točno in po najnižji ceni.

Za obilna naročila se priporoča

Ivan Xlebs

mehanik

4-4

Ljubljana, Dunajska cesta št. 9.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje)

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Laboratore».

Strokovni pregled.

Tajništvo rudarske Unije v Trbovljah je sprejel s 1. junijem sodrug Ignacij Si-
tar, dosedanji upravitelj našega lista.

Za zvezni zbor pekovskih delavcev, ki se vrši na Dunaju, je krajna skupina v Ljubljani na društvenem shodu dne 29. majnika izvolila sodruga Jakoba Škerbiča iz Trsta za delegata in priporočila tudi sodrugom v Pulju in v Gorici, naj ga volijo. Po zveznih določbah volijo Ljubljana, Pulj in Gorica skupaj enega delegata; za zadnji zvezni zbor je bil izvoljen iz Pulja, torej je sedaj na vrsti Ljubljana, prihodnjič pa Gorica. Sodrug Škerbič je pekovskim delavcem v južnih deželah dobro znan in je mnogo storil za njih organizacijo; njegova delegacija je povsem primerna.

Strokovna organizacija v Avstriji. Centralna strokovna komisija na Dunaju je ravnokar izdala svoje poročilo za leto 1905, iz katerega je razviden velik napredek strokovnih organizacij, kar se tiče števila udov in premoženja. Čisti prirast udov v pretečenem letu iznaša 133.000, premoženje pa se je povečalo okroglo za milijon kron. Vpoštevane so tukaj samo čiste strokovne organizacije brez mešanih strokovnih in brez izobraževalnih društev. Skupno število strokovno organiziranih udov iznaša 323.099 napram 189.121 v predpretečenem letu. Prirast je iznašal leta 1904 34.456 udov, to je 2562 odstotkov, lani pa 133.978, to je 7085 odstotka. Število ženskih udov se je povečalo za 15.347, to je za 11756 odstotka. Izmed večjih organizacij so se povečale tekstilna (13356 odstotka), zveza kovinarjev (12402 odstotka), stavbinskih delavcev (9316 odstotka), železničarjev (3476 odstotka), vlivarjev (7561 odstotka), lesnih delavcev (5548 odstotka), delavcev s papirjem in s kemičnimi produkti (12569 odstotkov), čevljarjev (8887 odstotkov), tesarjev (16952 odstotkov). Opaža se, da ponehava tudi fluktuacija udov; v tem ko se število pristopivših udov stalno povečava, se izstopanje bolj in bolj zmanjšuje. Po deželah se vrsti število strokovno organiziranih udov naslednje:

	moških	ženskih	skupaj	odstotkov
Dunaj	93.866	9087	102.953	31 86
Niz. Avstr.	17.258	2635	19.893	6 16
Češko	90.720	7605	98.325	30 43
Bukovina	508	—	508	0 16
Dalmacija	133	—	133	0 04
Gališko	7.907	110	8.017	2 48
Istra	3.834	3	3.837	1 18
Koroško	1.982	527	2.509	0 78
Kranjsko	1.594	157	1.751	0 54
Moravsko	32.348	5251	37.599	11 64
Gor. Avstr.	5.083	221	5.304	1 64
Solnograško	3.807	232	3.539	1 10
Šlesko	13.017	1479	14.496	4 49
Štajersko	17.767	926	18.693	5 79
Tirolsko	4.897	147	5.044	1 56
Inozemstvo	476	22	498	0 15

Pri vsem napredku pa ostane organizacijam še jako mnogo dela, kajti v primeri s celotnim številom delavstva jih je vendar še nezadosten odstotek organiziranih. Skupno število delavcev se more le po priliki izračunati, kajti natančne statistike v tem oziru ni. Aproximativni račun pa nam pokazuje sledeči pregled:

	vposleni	organizirani	odstotkov
Dunaj	321.705	97.198	30 21
Niz. Avstr.	148.920	19.890	13 36
Češko	872.321	94.325	10 81
Bukovina	15.314	508	3 32
Dalmacija	8.332	133	1 59
Gališko	113.839	8.017	7 04
Istra	48.341	3.837	7 93
Koroško	26.190	2.509	9 58
Kranjsko	25.497	1.751	6 86
Moravsko	274.277	37.599	13 71
Gor. Avstr.	68.193	5.304	7 77
Solnograško	15.907	3.539	22 24
Šlesko	108.383	14.496	13 31
Štajersko	107.503	18.693	17 38
Tirolsko	71.379	5.044	7 06

Povprečno pride na 100 vposlenih 14 organiziranih delavcev.

V posameznih strokah so organizirani po sledečih odstotkih:

	1904	1905
Peki	12 55	14 15
Stavbinski delavci	9 09	22 76
Rudarji	8 96	13 07
Sodarji, pivovarnarji	9 42	13 39
Knjigovezi	17 36	21 75
Tiskarji (vštevši pom. del.)	73 25	77 75
Strugarji	6 90	13 78
Kovinarji	10 64	20 59
Steklarji	9 02	11 06
Delavci v lukah	38 46	38 46
Transportni delavci	2 30	4 41
Lesni delavci	11 52	18 00
Klobučarji	20 86	26 49
Kojarji	16 96	28 51
Litografi	20 28	20 50
Slikarji, pleskarji	9 61	24 32
Mlinarji	1 24	3 24
Papirni in kemični delavci	11 92	29 92
Delavci s porcelanom	13 18	20 46
Brivci	4 79	4 47
Sedlarji	10 12	13 31
Prekajevalci	2 07	2 07
Krojači	4 23	5 07
Čevljarji	3 80	6 79
Delavci v kamnolomih	3 80	8 32
Tobačni delavci	8 40	10 63
Tekstilni delavci	3 73	8 72
Lončarji	6 39	7 88
Opekariji	2 18	5 87
Tesarji	2 00	5 63
Slaščičarji	1 85	6 05

Dohodkov so imele vse organizacije:
leta 1896 kron 985.171 76
» 1899 » 1.852.440 59

Samo strokovne organizacije:
leta 1901 kron 2.229.346 21
» 1902 » 2.617.184 02
» 1903 » 2.942.854 88
» 1904 » 3.392.970 09
» 1905 » 4.641.726 81

Izdatkov: vse organizacije
leta 1896 kron 650.835 16
» 1899 » 1.738.339 55

Samo strokovne organizacije:
leta 1901 kron 2.111.082 12
» 1902 » 2.392.539 77
» 1903 » 2.647.036 20
» 1904 » 3.004.160 50
» 1905 » 7.829.751 41

Koliko stanejo gospodarski boji, naj ilustrira dejstvo, da je veljalo izključenje mizarjev na Dunaju lani 377.749 33 krone.

Izdatki za podpore so iznašali:
potovalna brezposelna bolniška nujna
l. 1905 118.154 32 733.915 88 738.923 45 141.291 84
skupaj 1.732.285 49 krone.

Za pravovarstvo se je porabilo 69.897 31 K
» časopisje (strokovno) 566.857 90 »
» izobraževalne namene 130.018 70 »
» agitacijo in organizacijo 361.970 76 »
» upravo (stvarno) 304.946 51 »
» » (osebje) 309.701 12 »
drugi izdatki 354.073 62 »

Kakorkoli je poročilo splošno zadovoljujoče, moramo vendar reči, da ostane slovenskim delavcem še jako mnogo dela. Ravno v naših krajih je strokovna organizacija še zelo zaostala in to tudi pojasnjuje, zakaj so delavne razmere, plače, delavni čas, pogodbe i. t. d. pri nas še veliko slabše kakor drugod. Ako hočejo slovenski delavci doseči izdatno izboljšanje, se morajo učiti iz takih poročil. Povsod se z napredkom organizacije izboljšavajo razmere in zato se morajo tudi slovenski delavci bolj odločno poprijeti tega dela in skrbeti, da učvrstijo in povečajo svojo organizacijo. Ne sme se samo čakati, kdaj pride kdo od zunaj, da zbudi stroko. Delavci se morajo tudi sami zanimati za stvar in zlasti morajo tudi organizirani udje agitirati, v izpoznanju, da bodo imeli od svojih organizacij

šele tedaj velikih koristi, kadar bode vsaj več tovarišev organiziranih, kakor pa neorganiziranih. Mlačnost se mora odstraniti iz naših organizacij, na njeno mesto pa mora priti zanimanje, izobrazba in delo. Tedaj bodo delavci tudi gospodarsko kaj dosegli.

Politični odsevi.

Novo ministrstvo, ki je sad dolgotrajnih razprav barona Becka s strankami, je bilo v petek pozno zvečer sestavljeno in šteje sledeče ude: Baron Beck predsedstvo, baron Bie-nert notranje zadeve, vitez Korytowski finance, Klein pravosodje, Fort trgovino, Marchet pouk, Derschatta pl. Standhalt železnice, grof Auer-sperg poljedelstvo, fzm. Schönaich domobranstvo, Prade nemški, Pacak češki, grof Dzieduszycki poljski minister-rojak. Izza dolgega časa je to prvi kabinet, ki šteje samo ministre, dočim so bili zadnja leta na čelu raznih resortov vedno le »vodje»; tudi je mnogo številnejše, kakor vsa dosedanja ministrstva, ker šteje 12 udov.

Novi ministri so bili v ponedeljek zapri-seženi. Takoj potem jih je cesar sprejel v privatni avdienci. Glede pogovorov z ministri se poroča, da je imenoval cesar vstop Čehov v kabinet patriotsko dejanje. Pradeju je cesar rekel, da je njegova želja, da bi se kmalu doseglo sporazumljenje Nemcev s Čehi. Pacaku je obljubil, da pride v jeseni v Prago. Marchetu je dejal, da želi, naj bi se kmalu izvršilo volilno reformo.

Delegacijsko zasedanje začne v soboto, in sicer je letos na Dunaju. V nedeljo sprej-me vladar obe delegacije in jih nagovori. Prestolnega govora pa ne bode. Goluc h o w s k i, ki je še vedno minister za zu-nanje zadeve, je bil radi delegacijskih reči v torek celo uro na avdienci pri cesarju.

V ogrskem državnem zboru so prišle izza zadnjih volitev nemadbarske narodnosti do večje veljave, kakor poprej, prvič, ker se je število nemadbarskih poslancev znatno povečalo, drugi pa tudi zato, ker so nema-dbarski poslanci, izvzemši sedmograške Sase, ustanovili poseben narodnostni klub. Slavljena madbarska koalicija, ki je posebno na Hrvat-skem pridobila čudovito velike simpatije kot »boriteljica za svobodo», je vsled tega po koncu in pokazuje rogove. Pri proračunski razpravi so se nemadbarski poslanci oglasili, pa razvijajo v svojih govorih narodnostni program in svoje zahteve, kar gre madjar-skim šovinistom zelo na živce. Morda ga ni parlamenta na svetu, kjer bi se igralo tolike komedije, kakor v Budimpešti; ljudje, ki se poučujejo o tujih razmerah samo iz časopisja in iz parlamentarnih poročil, lahko verujejo staro bajko o »viteškem» in »svobodnjaškem» madbarskem narodu. Ali v Evropi je prav-zaprav neumestno, govoriti o madbarskem narodu; kdor ni sam prebival več let na Ogrskem, ne more poznati madbarskega na-roda. Tudi kdor se — recimo v Budim-pešti — poučuje v »vodilnih» krogih, si ne more napraviti prave slike; kajti tam pride pač lahko v dotiko s klikami, ne pa z na-rodod, ki je vse drugačen, kakor vladajoče koterije. Te se pač neprenehoma trudijo, da bi nasule svetu peska v oči. Kar govore, je bombastično, patetično — kakor v starih gle-dališčih; človek bi mislil, da ima pred seboj same romantike. Verjel bi, da so politično nepokvarjeni, ponosni na svojo samostalnost in na svoj parlamentarizem ter iskreno navdušeni in zmožni vseh žrtev za svobodo. V resnici je vsa romantičnost samo komedian-tovstvo; navidezni romantiki so prav preme-teni materialisti, ki znajo izvrstno skrbeti za svojo korist. To velja v velikem in v malem. Večina njih političarjev je privatno egoistična in misli neprenehoma na kupčijo. Vsi skupaj pa so nekakšna vzajemna zavarovalnica za skupne koristi.

V dolgotrajnem boju s krono so skušali, narediti po celi Evropi vtisk, da jim je svo-

boda takorekoč vodilna zvezda vsega delovanja. Da ljubijo s v o j o svobodo, jim je pač lahko verjeti; saj jo potrebujejo že zaradi kšefta. Ali še nikdar se ni smatralo takih ljudi za svobodomiselnih, ki se potegujejo samo za lastno svobodo. To so storili tudi največji tirani vseh časov. In madjarski političarji, ne izvzemši koalirancev, niso nič drugačni. Ko so ogrski — na čelu jim madjarski — socialni demokratje vstali in začeli boj za splošno volilno pravico, so naleteli najhujši odpor v koaliciji. Ko je bivši minister K r i s t o f f y kot državnozborski kandidat razvil svoj program in je postavil splošno volilno pravico v prvo mesto, je vzkliknil »slavni« grof A p p o n j i s tragično gesto: »Z ljudstvom hočejo ubiti narod!« (Ljustvo — Volk, narod: Nation.) Isti plemeniti grof je dejal, da odide v Ameriko, ako se vpelje na Ogrskem splošno volilno pravico. Zadnji čas se je seveda v tem marsikaj izpremenilo in splošna volilna pravica je tudi v programu koalicijske vlade; junaška koalicija se vdaja volji kroni, zato pa zagotavlja vlada, da bode varovala madjarski značaj države. Pred svetom bodo bliščali kot naprednjaki in demokratje, doma pa bodo mirno teptali tiste, ki mislijo malo drugače, ali pa ki jim materinski jezik ni sladka madjarsčina.

Umevno je torej, da jim je intenzivnejše gibanje narodnosti, zlasti v državnem zboru, zelo neprijetno. Kdor se sploh zanima za ogrski parlament, bode moral čitati poleg K o š u t o v i h, P o l o n y i j e v i h, A p p o n j e v i h tirad tudi govore Srbov, Slovakov, Rumunov, in kako lahko se tedaj zgodi, da se razprše mnoge iluzije o viteški svobodomnosti Madjarov! Zanimivo je opazovati, kako balancirajo in žonglirajo v tem strahu gospodje voditelji od W e k e r l a do zadnjega Košutovca. Tako je tekom proračunske razprave, pri kateri nemadjarski poslanci ponekod obstruirajo, ministrski predsednik W e k e r l e trdil, da hoče vlada z nemadjarskimi narodi ravnati kakor z madjarskim; v isti seji pa je izjavljal, da je nemogoče »ustreči« želji, da bi imeli nemadjarski jeziki veljavo pri uradih. Pogajanja ministrskega predsednika z narodnostnimi poslanci, da bi ustavili obstrukcijo, so bila vsled tega doslej brezuspešna.

Te razmere je treba upoštevati, ako se hoče razumeti in pravilno presojati politiko na Ogrskem. Varovati pa se je treba pri tem tudi enostranosti na drugo plat. Stremljenje nemadjarskih narodnosti po enakopravnosti je gotovo vseskozi opravičeno in zasluži vse simpatije; nikakor pa ni mogoče, prenašati teh simpatij na vse nemadjarske poslance. Med njimi jih je namreč prav mnogo, ki so reakcionarni do kosti; predvsem prevladuje med njimi klerikalizem, ki je čisto enak, najsi je katoliški, kakor pri Slovaki, ali pa pravoslaven, kakor pri Srbih in Rumunih. Z reakcionarnega duha je med njimi tudi v drugem oziru prav mnogo; avstrijska kamara ima med njimi močno oporo. Ako se vpelje na Ogrskem splošno volilno pravico, se pač zjasne tudi razmere med nemadjarskimi narodi; tedaj se pokaže, da je tudi med njimi socializem veliko bolj vkoreninjen, nego se navadno misli.

Hrvatska napredna stranka («Pokretaši») je imela o binkoštnih praznikih redni občni zbor v Zagrebu. Zbor je soglasno odobril ime »Hrvatska napredna pučka stranka« ter je sprejel sledeča temeljna načela: 1. Narod je vir vseh pravic v državi. 2. Vsaki narod ima pravico, da se zedini in da odloča sam o svoji usodi v državi. 3. Manjši narodi streme za tem, da si olajšajo pogoje svojega boja za narodni obstanek in za državno neodvisnost v zvezi s sosednimi in sorodnimi narodi. 4. Hrvati in Srbi so en narod z dvema ravnopravnima narodnima imenoma. 5. Obstane, razvoj in napredek narodne države je odvisen od primerne prosvetne in gospodarskega napredka vseh razredov družbe. 6. Vsi ljudje imajo pravico do enakosti pred zakonom in pred državno upravo

in do enakih pogojev za preskrbljevanje življenjskih potrebščin ter za razvoj svojih sposobnosti. 7. Duševna svoboda je najkrepkejši motor napredka in svobode naroda. 8. Cerkev in država bodite neodvisni druga od druge; zato naj se cerkev loči od države. 9. Končno stremenje omikanega človeka je zveza ravnopravnih narodnih držav in svetovni mir. 10. Poštenja v javnem životu se ne more ločiti od privatnega poštenja. — Napredna stranka se je združila s »hrvatsko demokratično stranko« v Dalmaciji; ta fuzija bode morda poslednji kaj koristila, kajti njen simpatični program je doslej ni mogel obvarovati nekega čudnega oportunizma in dvomljive mlačnosti. Hrvatska napredna stranka je meščanska; med njenim in med socialističnim svetovnim naziranjem je še globok prepad. Vendar se po njenem dosedanjem delovanju, po njenem energičnem nastopu za splošno in enako volilno pravico in za svobodne institucije sploh ter po smeri njenega organa »Pokret« v Zagrebu lahko pravi, da je najsimpatičnejša stranka izmed vseh, kar je meščanskih jugoslovanskih strank. Ako ostane zvesta svojemu programu in pazi, da ne zvodene njena načela, kadar se poveča, koristi lahko prav mnogo med meščanstvom na Hrvatskem.

Nad rusko dumo visi baje Damoklejev meč. »Petersburskaja Gazeta« poroča, da ima G o r e m y k i n že carjevo lastnoročno pismo, ki ga pooblašča, da sme razpustiti dumo. Večje neumnosti car pač ne more storiti. Večine dume ta korak ne bi presenetil; saj je pripravljena nanj od prvega dneva in konflikta z vlado se ni ustrašila. Ako bode razpuščena, je oživljenje revolucije nedvomno.

Atentat v Madridu.

Zopet je teroristična blaznost zahtevala celo vrsto nedolžnih žrtv. Človek, ki se je imenoval anarhista, je z bombo ubil dvajset ljudi, petdeset jih je ranil, med njimi nekatere smrtno in končno, ko so ga po dolgem brezuspešnem iskanju zasačili, je ustrelil stražarja, ki ga je prijel, in potem samega sebe.

Zgodilo se je v Madridu, ob priliki poroke španskega kralja Alfonza s princesinjo Eno Battenbergovo. Ko je šel svatovski sprevod v cerkev, je padel iz neke hiše, ki je last kraljeve matere Kristine, v ulici Mayor velik šopek cvetja. V njem pa je bila skrita dinamitna bomba, namenjena kralju. Bomba je zadela ob brzojavno žico in je eksplodirala. Posledica je bila grozna. Kralju in kraljici se pač ni nič zgodilo, ali cela vrsta oseb v okolici je bila deloma ubita, deloma pa ranjena. Napadalec, ki je vrgel bombo z balkona, je takoj po atentatu izginil. Za njim je začel takoj besen boj. Ljudstvo je preteplelo nekega človeka, ki ga je imelo za napadalca, skoraj do mrtvega, potem pa ga je policija zaprla. Policija je sploh aretirala celo vrsto ljudi, ki so se ji zdeli sumljivi, ne da bi bila našla pravega. S to marljivostjo je hotela prikriti svojo nezmožnost in nemarnost. Dokazano je, da je angleška policija varovala špansko ter ji je naznanila, da so odpotovali zarotniki v Madrid z namenom, da ubijejo kralja. Ali španska policija je šikanirala občinstvo z malenkostnimi sitnostmi, ni pa storila nič resnega, da bi preprečila atentat. Ko je bila nesreča že gotova, je zaprla tudi nekoliko Angležev, vsled česar je prišla celo v konflikt z angleškim poslanstvom.

Nepotrebno je dokazovati, kakšna norost tiči v takih, po krivem anarhistični imenovanih napadih. Ako se v posebnih razmerah, kakor n. pr. na Ruskem lahko razume, da nima ljudstvo za svojo obrambo družnih sredstev, kakor terorizem, ni za atentat v Madridu niti tega izgovora. Vse, kar se lahko pove proti takim atentatom, je bilo že neštetokrat povedano in nobena »ideja« jih ne more opravičiti. Napredku socialne pravičnosti in svobode so samo škodljivi, ker dajejo

policijam le povoda za povečane šikane, koristnega uspeha pa nimajo nobenega.

Seveda, tudi česar ni mogoče opravičiti, se mora razumeti. Kakor vsaka stvar, imajo tudi taki atentati uzroke. Tudi oni so sadovi razmer in če se ve, kako okrutno se na Španskem zatira vsako socialno gibanje, se ne bode čudil, da je ravno v tej deželi doma teroristični anarhizem. Barbarstva v montjuichki ječi in pa atentat v Madridu sta samo dva pola ene črte. Vsa policajna sredstva ne preprečijo takih blaznosti in izbruhov. Iz sveta jih spravi samo socialna pravičnost. Ali tega mogotci niso razumeli doslej, pa ne bodo, dokler bodo mogotci.

Iz stranke.

Zaupniška konferenca ljubljanska bo v nedeljo dne 17. t. m. dopoldne. Zaupniki, ki bi ne dobili pravočasno vabil, blagovole naj se zgledajo v četrtek ali petek zvečer po 6. uri v našem upravnistvu.

Izvrševalni odbor jugoslovanske socialno-demokratične stranke se je na zadnji seji posvetoval o politični situaciji. Konstatiral je, da je volilna reforma zlasti vsled zadnjih dogodkov v nevarnosti in da mora biti delavstvo na vsak način pripravljeno na odločilni boj. Glede Hohenlohevega kompromisnega predloga je izvrševalni odbor izjavil, da je z njim Gatschev prvotni načrt poslabšan. Političnim organizacijam se naznani sklepe z okrožnico.

Socialni pregled.

Slikarji, pozor! V »Slov. Narodu« išče neki I. Drusani slikarje za Zagreb. Ljubljanski slikarji so že odgovorili agentu, češ, če so zagrebški mojstri imeli »korajžo«, izpretili delavce, naj se ojunatijo sedaj še toliko, da se poravnajo z domačimi delavci, če jih potrebujejo. Sicer pa nihče v Zagreb, dokler ni sklenjen mir!

Pozor, zidarji! V Oseku v Slavoniji je gibanje zidarjev, ki kaže, da pride skoraj gotovo do splošne stavke. Naj torej nihče ne sprejme dela v Oseku.

Črevljari v Ljubnem na Štajerskem so bili prisiljeni, vstopiti v stavko, ker so mojstri zavrnili njih male zahteve. Mojstri se zanašajo, da bodo dobili stavkokaze in tako premagali delavce. Sliši se, da iščejo stavkokazov po Spodnjem Štajerskem in po Kranjskem. Naj torej nobeden črevljarski delavec ne sprejme dela v Ljubnem, dokler ne bode stavka končana.

Skrbne gospodinjice so bile že od nekdaj oprezne pri nakupovanju sladne kave in so sprejemale samo zaprte izvorne zavoje z napisom »Kathreinerjeva Kneippova sladna kava« in s sliko župnika Kneippa kot varstveno znamko. Ker se pa vedno iznova pojavljajo posnemki, ni moči dovolj dostikrat opozarjati na znake pristne Kathreinerjeve kave. Čemu tudi bi kdo sprejemal manj vredne posnemke, če za isto ceno lahko dobi pristno »Kathreinerjevo kavo«, ki ima edina tako priljubljeni okus in ki je noben drug izdelek ne doseže niti približno glede okusa in prijetnosti. Treba je torej v svoj prid največje opreznosti.

Sodrug, delavec! berite in širite svoj list „Rdeči prapor“

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje: za celo leto K 5.44, za pol leta K 2.72, za četrt leta K 1.36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5.96, za pol leta K 2.98, za četrt leta K 1.49. — Za Ameriko: Za celo leto K 7.28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.